

GENEL BİLGİ

Resmi adı:	Suriye Arap Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Bashar Al-Asad (17 Temmuz 2000'den bu yana)
Başbakan	Muhammad Naji Al-Otri (10 Eylül 2003'ten bu yana)
Yüzölçümü	185.180 km ²
Nüfusu	21,2 Milyon (2008)
Ort. yaşam süresi	70 yıl
Okuma yazma oranı	% 76,9
İklim	Çöl iklimi: Sıcak, kuru yazlar / Kıyılarda ılık yağmurlu, karlı soğuk kışlar
Resmi Dil	Arapça
Başlıca Şehirler	Şam (başkent), Halep, Hama
Para Birimi	Suriye poundu (SYP)
Zaman Dilimi	Türkiye saati ile aynı

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*
GSYİH (milyon \$)	25.991	27.973	32.662	40.416	50.049	52.845
Reel Büyüme Hızı (%)	6,7	6,0	5,2	6,3	4,8	2,9
Enflasyon Oranı (ortalama;%)	4,4	7,2	10,0	3,9	14,1	5,3
Nüfus (milyon)	18,4	18,9	19,4	19,9	20,5	21,0
İhracat (milyon \$)	7.220	8.602	10.245	11.747	12.562	8.264
İthalat (milyon \$)	6.957	8.742	9.359	12.268	14.467	10.748

Kaynak: EIU Economic Intelligence Unit

1960'lardan bu yana Suriye'nin GSYİH'sinde en büyük paya sahip olan sektörler madencilik (petrol ve gaz sektörleri ve fosfat üretimi) ve imalat sanayi olmuştur. Ancak, 2004-2006 yılları arasında petrol üretimindeki düşüş madenciliğin GSYİH'deki payını azaltmıştır. Aynı zamanda, ticaret, ulaştırma, iletişim ve finansın paylarındaki artış, GSYİH'nin yapısının değişmesine neden olmuştur. Azalan petrol üretimine bağlı olarak Suriye'nin 2010 yılında petrol ithal eden bir ülke olması beklenmektedir. 2009'un ilk yarısında geçen seneye oranla üretim 1.250 varil düşüşle 377.000 varil olmuştur.

GSYİH'deki en fazla paya sahip ikinci sektör ise tarımdır ve 2008 rakamlarına göre tarım ekonomide % 23 paya sahiptir. Tarım daha çok Şam çevresi, Halep, Lazkiye, Tartus, Deir Al-Zour ve Humus çevresinde yoğunlaşmışken petrol üretimi ve bağlı sanayiler ise Der Al-Zour ve Halep ve Baniyas'taki rafinerilerin etrafında toplanmıştır. Şam ve Halep civarında tekstil ve seramik endüstrileri yoğun bir şekilde görülmektedir. Tarım sektöründe iki yıldır düşük seyreden miktarın 2009-10 döneminde artması beklenmektedir.

Büyümenin 2010 yılında ihracatın toparlanmasıyla %3.8 olacağı tahmin edilmektedir. 2009-10 döneminde Iraklı mültecilerin ülkenin stoklarını eritmesi ve ciddi miktardaki insanında ülkesine dönmesi ile birlikte tüketimin düşmesi, 2009 yılı yatırım ve ithalatının daralması beklenmektedir.

Suriye, 2000 yılından itibaren serbest pazar ekonomisine geçiş sürecine girerek kamu sektörünün ekonomideki ağırlığını azaltmak üzere birtakım ekonomik reformlar gerçekleştirmeye başlamıştır. Bugüne kadar gerçekleşen reformlar kapsamında

- kamu sektörünün bankacılık sektöründeki tekeli sona erdirilerek özel bankaların faaliyetine izin verilmiş,
- döviz kuru rejimine ilişkin yasa tasarısı kabul edilerek 3 farklı kur politikası yerine tek kur sistemine geçilmiş,
- döviz taşıma yasağı kaldırılmış,
- ithalatı finanse etmek üzere kamu ve özel sektör bankalarına döviz kredi verme izni verilmiş,
- döviz bürolarının kurulmasına izin verilmiş
- benzin ile akaryakıtta uygulanan sübvansiyonlar indirilmiştir.

Ayrıca, Suriye Rekabet ve Tüketiciyi Koruma Kanunlarını çıkarmıştır. Ekonomik liberalizasyon kapsamında, sigorta sektörü özel sektöre açılmıştır. Hükümet, 2009 Mart ayında ticarete başlayan Şam Sermaye Piyasası'nın başarısında yola çıkarak diğer bazı kurumların özelleştirmesini gündemine alabilecektir.

Ticaretteki liberalleşmeye bağlı olarak ticaretin (27,1 milyar dolar) GSYİH (50.9 milyar dolar) içindeki payı giderek artmaktadır. Ayrıca, 2008 yılında petrol dışı ihracat 2004 yılına oranla 5 kat artarak petrol dışı ürünlerdeki ticaret açığının tarihindeki en düşük düzeye gelmesini sağlamıştır. Suriye 2004 – 2008 yılları arasında ticaret hacmini ikiye katlamış durumdadır.

Diğer yandan, 2006 yılı başı itibariyle özel havayolu şirketlerinin faaliyete geçmesine izin verilerek Sharqiya ve Al Dimashqiya adlı özel havayolu şirketleri uçuşlarına başlamıştır.

Tüm reform çabalarına rağmen petrol, elektrik üretimi, çimento, bankacılık gibi sektörlerde devlet ağırlığı net bir şekilde hissedilmektedir. Ayrıca akaryakıt sübvansiyonları 2009 itibariyle önemli miktarda azaltılmış olsa da mali olarak yük oluşturmaya devam etmektedir. 2010 yılında KDV oranının %10 olarak sunulması ve vergi gelirlerinin ciddi miktarda artması beklenmektedir.

En önemli ekonomik sorunlardan birisi işsizliktir. Resmi olarak yayınlanmamasına rağmen işsizlik oranının %20 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Kamu sektörü çalışanlarının ücretlerine %20 oranında yapılan artışa bağlı olarak enflasyon oranı 2005 yılında %4 seviyesinden 2006 yılında %10 seviyesine yükselmiştir. 2007 yılında uygulanan sıkı para politikalarına bağlı olarak enflasyon oranı %4'e düşmüştür. Ancak 2008 yılında enflasyon oranında yine büyük bir artış olmuş ve %14.1'e yükselmiştir. 2008'de zirve yapan oranın, küresel ekonomik yavaşlamanın sebep olduğu emtia fiyatları düşüşüyle %5.9 oranına düşmesi beklenmektedir.

2000 yılından bu yana ekonomi olumlu iklim koşulları, yüksek petrol fiyatları ve ekonominin yabancı yatırıma açılması nedenleri ile bir büyüme yakalanmıştır. 2002-2006 döneminde yıllık ortalama büyüme %3,6 olarak kaydedilmiştir. 2008 rakamlarına göre Suriye'nin büyüme oranı %4,8'dir. Cari açık da dış ticaretteki açığa bağlı olarak 2009-10 mali yılında 1,4 milyar dolara yükselecektir. Ayrıca 2010 yılında petrol fiyatları ve vergi gelirlerindeki artışla mali açığın 4 milyar dolar seviyesine çıkması beklenmektedir.

Suriye'de bulunan yaklaşık 1,5 milyon Iraklı'nın tüketimi artırması da ekonomik büyümeyi kolaylaştırmıştır. Iraklıların beraberlerinde getirdikleri nakit para ve Körfez sermayesinin Suriye'ye akması likidite bolluğu yaratmıştır. Iraklıların varlığı Suriye devletinin sübvansiyon harcamalarını yükselmesine neden olmuş, bu da bütçe açığı sorununu ortaya çıkartmıştır.

Suriye'nin Avrupa Birliği ile Aralık 2003 itibariyle müzakerelerini tamamladığı Ortaklık Anlaşması Ekim 2004'te paraflanmış bulunmaktadır. Anlaşmanın yakın bir dönemde imzalanması beklenmektedir. Ayrıca, Suriye Dünya Ticaret Örgütüne de üyelik için başvurmuş bulunmaktadır.

2009'da ağırlığını hissettirmeye başlayan küresel kriz Suriye'yi de etkilemiş ve ülkenin birtakım korumacı önlemler almasına neden olmuştur. Suriye'de de tekstil sektörü küresel krizden en fazla etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Tekstil firmaları yabancı bankalardan aldıkları kredilerle kriz ortamında faaliyetlerine devam etmeye çalışmaktadır.

Krizle birlikte, tüketimde azalma yaşanırken işsizlik artmaktadır. Suriye ekonomisinin 4 senedir uygulamaya koyamadığı hızlı tren, metro, havaalanı, limanlar, rafineriler, su ve fosfat arıtma tesisleri ile ilgili reform paketlerinin hayata geçirilmesi ile Suriye ekonomisinin yeniden canlanabileceği ve işsizlik oranının düşeceği düşünülmektedir.

SEKTÖRLER

Bankacılık

Son dönemde bankacılık alanında sağlanan gelişmelerle Aralık 2002'de özel bankalara, sigorta ve finansal hizmetler şirketlerine faaliyette bulunma ve ihracat ve ithalatı finanse etme izni verilmiştir. Bunu takiben, 2004 yılı itibariyle yabancı bankalar ülkede faaliyet göstermeye başlamışlardır. Halihazırda ülkede 12 özel banka faaliyet göstermektedir.

Devlet bankalarının hakim durumu ve merkez bankasının döviz işlemlerindeki kontrolü para birimi değerinin korunmasında yönetime büyük bir imkan vermektedir. Merkez Bankası'nın 2009 Mart sonu itibariyle 4.4 milyar dolarlık döviz stoku kendileri için nispeten bir avantajdır.

Halihazırda devam etmekte olan para politikası reformu kapsamında 2001 yılında kabul edilen 29 sayılı yasa 'bankacılık sırrı'nı güvence altına almaktadır. Suriye ayrıca 2005 yılında kara paranın aklanmasına ilişkin bir kararname kabul etmiştir.

Merkez Bankasının modernizasyonu, kambiyo rejiminin reforma tabi tutulması ve faizlerin serbest bırakılması söz konusudur. Ayrıca kamu bankalarının modernize edilmesi çalışmaları da devam etmektedir. Ülkede en önemlileri Suriye Ticaret Bankası olan 6 kamu bankası faaliyet göstermektedir. Sektörün özelleştirilmesi karşısında modernizasyon çalışmalarını başlatan Suriye Ticaret Bankası kamu sektörünün reformunda bir öncü rolü üstlenmiştir. 2004 yılında Bemo Saudi Fransi

Bankası ile bankacılık alanında özel sektör faaliyetler başlamış olup Suriye ve Deniz Aşırı Ülkeler Bankası, Uluslararası Ticaret ve Finans Bankası, Suriye Arap Bankası, Suriye Audi Bankası, Suriye Byblos Bankası, Suriye Körfez Bankası faaliyet gösteren diğer bankalardır. 1-2 Temmuz 2009 tarihlerinde Başbakan Yardımcısı Abdullah Dardari tarafından yabancıların bankalarda sahip olmasına izin verilen payın %49'dan %65'e çıkarıldığı açıklanmıştır.

5 Şubat 2006 tarihli Başbakanlık Genelgesi ile, Suriye'deki bütün Bakanlıklar ve Devlet Kurumları ile yapılan anlaşmalarda, bütün kamu ve karma sektörün kredi anlaşmalarında ve ithalat ve ihracat sözleşmelerinde yer alan bedellerin ABD Doları yerine Euro olarak ödenmesi zorunlu kılınmıştır.

40 yıllık devlet tekelinin ardından 2005 yılında serbestleştirilen ve büyüme potansiyeli içeren sigortacılık sektörü komşu ülkelere nazaran yeterli dinamizmi sergileyememektedir.

2009 yılının başında para piyasalarına yönelik iki büyük gelişme yaşanması beklenmeye başlanmıştır. Bunlardan ilki gerçekleşmiştir ve 9 Mart'ta Şam Borsası açılmıştır. İkinci gelişme olan hazine bonolarının emisyonu da işleme girmeyi beklemektedir.

Enerji

Suriye hiçbir zaman en önemli petrol ihracatçılarından biri olmamıştır ve OPEC üyesi değildir. Ancak, petrol her zaman ekonominin candamarı olmuştur. Geçen onyılıda Suriye'nin ihracat gelirlerinin üçte ikisi petrol ihracatından sağlanmaktadır.

Petrol üretimi 1986 ve 1995 yılları arasında yıldan yıla hızlı bir artış göstermiştir. Ancak, 1995 yılından itibaren petrol üretiminde azalma kaydedilmeye başlanmıştır.

Suriye'de 24 milyon varil petrol rezervi bulunmaktadır ve bunun 7 milyar varili kesinleşmiştir. Şimdiye kadar çıkarılan miktar ise 4,5 milyar varildir. Suriye petrol arama faaliyetlerine son yıllarda büyük hız vermiştir.

Petrol sanayi, devlete ait Syrian Petroleum Company (SPC), Hollandalı Shell ve Petro Canada firmalarından oluşan Al-Furat Petroleum Company (AFPC) tarafından kontrol edilmektedir. Ayrıca, Dei Al-Zor Petroluem Company, Hayan Company, AlKawkab Co., Dublin Co. gibi uluslararası şirketler de petrol sektöründe faaliyet göstermektedir. 2003-2007 yılları arasında petrol çıkarma ile ilgili 13 kontrat

imzalanmıştır. Bu alanlarda ortaklaşa çalışılan uluslararası şirketlerle ortak işletme prensibi uygulanmaktadır.

Petrol üretiminin büyük bölümü ülkenin Kuzey Doğusu'ndaki petrol sahalarında yapılmaktadır. Suriye'nin halihazırda Baniyas ve Homs'ta faaliyette olan iki rafinerisi bulunmaktadır. Suriye'nin ham petrol arıtma kapasitesi günlük 235 bin varildir. Suriye halihazırda faaliyet gösteren 2 rafineriye ek olarak günlük 380 bin varil kapasiteye sahip üç rafineri inşaatına ilişkin fizibilite çalışmalarını yürütmektedir.

Suriye'nin petrol üretimi 2004 yılında günde 460.000 varil iken 2008 yılı petrol üretimi günde 380.000 varile düşmüştür. 2008 istatistiklerine göre net petrol ihracatı ise günlük 150 bin varildir. 2026 yılına gelindiğinde söz konusu rezervlerin yeni rezervler bulunmaması durumunda oldukça azalacağı söylenmektedir. IMF'ye göre Suriye önümüzdeki 10 yıl içinde net petrol ithalatçısı konumuna gelecektir. Suriye'nin sadece petrol üreten ve ithal eden bir ülke olmaktan çıkıp aynı zamanda petrol için geçiş ülkesi haline gelmesinin ülke ekonomisinin gelişmesi adına önemli bir adım olacağı ifade edilmektedir.

Suriye, azalan petrol üretimi ve artan enerji ihtiyacını gözönüne alarak alternatif bir enerji kaynağı olarak doğalgaz üretimine başlamayı planlamaktadır. Suriye'nin kesinleşmiş doğal gaz rezervleri 300 milyar m³tür. Rezervlerin büyük bölümü Deir Al-Zor ve Palmyra bölgelerinde yer almaktadır. günlük doğalgaz üretimi ise 22 milyon m³tür.

2001 yılı başında Mısır, Lübnan ve Suriye Hükümetleri, Mısır ve Suriye doğalgazını pazara sunmak üzere 1 milyar dolar değerinde ve 1200 km'lik "Arap Boru Hattı" kurulması yönünde anlaşmaya varmışlardır. Söz konusu boru hattının Mısır ve Ürdün arasındaki bölümü faaliyete geçmiştir. Ürdün sınırı ve Suriye'nin Humus şehri arasında 314 km'lik boru hattı da tamamlanmış bulunmaktadır. Humus'dan Türkiye'ye kadar olan 230 km.lik kısımda ise çalışma hala devam etmektedir. Humus-Türkiye arasındaki Arap Doğalgaz Boru Hattı, hem Mısır doğalgazını Türkiye'ye taşıyacak hem de Azerbaycan-İran-Orta Asya'dan gelecek hatla birleşerek Türkiye üzerinden bölgesel bir hat Avrupa'ya uzanmış olacaktır.

Suriye ve Türkiye, her iki ülkenin doğal gaz sistemlerini birbirine bağlamayı öngören bir mutabakat muhtırasını 20 Temmuz 2009 tarihinde parafe etmiştir. Buna göre Suriye, Türkiye'den 2011 yılından itibaren 5 yıl süreyle 1.5 milyar mt³ doğal gaz ithal edecektir.

Petrol ve Madeni Kaynaklar Bakanı Sufyan El Alav yaptığı basın toplantısında, Suriye tarafından bu amaçla Halep'ten Türkiye sınırlarına kadar uzanan 64 km uzunluğunda bir boru hattı inşa edileceğini ve aynı zamanda Türkiye tarafından,

Türkoğlu bölgesinden Suriye sınırlarına kadar uzanan 90 km uzunluğunda bir boru hattı inşa edileceğini bildirmiştir.

Suriye, Mısır, Ürdün, Türkiye, Irak ve Lübnan'ı birbirine bağlayan elektrik enterkonnekte sistemi kanalıyla Mısır'dan elektrik ithalatı gerçekleştirilmektedir. Anılan ölkeler arasında elektrik alım satımını sağlamak amacıyla kurulan şebekenin Türkiye-Suriye bölümü 2003 yılında tamamlanmış bulunmaktadır. Suriye, 2007 yılı verilerine göre 1.4 milyar kwsaat elektrik ithal ederken, 991 milyon kwsaat elektrik ihracatı gerçekleşmiştir.

Suriye'nin halihazırda elektrik enerjisi kapasitesi 7000 MW'tır. Suriye, enerji stratejileri çerçevesinde, doğalgaza dayalı kombine çevrim santralleri yapımı ve halihazırda petrole dayalı santrallerin doğalgaza çevrilmesini planlamaktadır. Son yıllarda ölkenin en büyük iki enerji santrali olan Mahrada ve Banias petrolden doğalgaza çevrilmiştir. Halihazırda elektrik üretiminin %87'si termik ve %13'ü hidrolik santrallerden temin edilmektedir. Suriye, Tartus ve Hama'daki elektrik üretim santralleri kanalıyla Lübnan'a 130 MW'lık elektrik ihracatı gerçekleştirmektedir.

Suriye'nin elektrik ihtiyacı her yıl %7 oranında artış göstermekte olup, halihazırda yılda 1743 kwsaat olan kişi başi tüketimin 2015 yılında üç katına çıkması beklenmektedir. Suriye Hükümeti, artan elektrik ihtiyacını karşılamak üzere yeni elektrik santrallerinin inşaası, mevcutların rehabilitasyonu ve dağıtım şebekelerinin yapımına yönelik 2020 yılına kadar 11,7 milyar Euro'luk yatırım öngörmektedir.

Suriye önemli bir fosfat üreticisidir. 2007'de fosfat üretimi 3,5 milyon tona ve fosfat ihracatı ise 2,85 milyon tona ulaşmıştır. Suriye ayrıca mermer, tuz ve kum üretmektedir. Petrol fiyatlarının artmasıyla birlikte artan fosfat fiyatları Suriye için önemli bir gelir kaynağı haline gelmiştir.

Sanayi

Suriye'de sanayileşme 1950'li yıllarda başlamış ve devletin ağır sanayiye yaptığı yatırımlarla 1970'li yıllarda hız kazanmıştır. Sanayi, petrol, tekstil, imento, gıda-işleme, içecek, gübre, tütün ve fosfat gibi alt sektörlerden oluşmaktadır. Tekstil, gıda, deri, kağıt ve kimyasallar özel sektörün elinde iken, gübre, imento gibi ağır sanayiler ağırlıklı olarak devletin kontrolündedir.

2000 yılında başlayan reformlarla özel sektörün imento üretimi ve gübre gibi ağır sanayi sektörlerindeki payı artmıştır. Özel sektörün sanayi üretimine dahil olmasının önündeki en önemli engel finansal kaynaklarına erişimindeki kısıtlılıktır. Sanayi

üretimini finanse etmesi gereken kamu bankaları ya yeterli kaynağa sahip değildir ya da daha çok kamu sektörünü finanse etmektedir.

Otomotiv, son dönemde ülkedeki en önemli sanayi kollarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Suriye’de araba satışları bazı kaynaklara göre 2004-2006 arasında % 37 oranında artış kaydetmiştir.

Tarım

Tarım Suriye’nin GSYİH’nın %22’sini, ihracatının %15’ini oluşturmaktadır. Suriye nüfusunun %23’ü ise tarım alanında istihdam edilmektedir.

Tarım Suriye ekonomisindeki ağırlığını sürdürmeye devam etmektedir. Elverişli iklim koşullarında tarım üretimi GSYİH’nın üçte birini oluşturacak kapasitededir. Tarımın istihdam içindeki payı da son derece yüksektir. Hükümet tarımı stratejik sektörler arasında görmekte ve her türlü desteği vermektedir.

Tarım sektörünün en önemli ürünleri, buğday, arpa, pamuk, şeker pancarı ve zeytindir. Tarım alanlarının üçte ikilik bölümünde buğday ve arpa üretimi yapılmaktadır. Buğday, arpa ve şeker pancarı devlet tarafından stratejik ürünler olarak kabul edilmekte ve sabit fiyatlardan satılmaktadır.

Pamuk, Suriye tarım sektörünün en önemli ürünüdür. Pamuk üretiminin yaklaşık yarısı gelişmekte olan tekstil sektöründe kullanılmaktadır. Pamuk ve tekstil ihracatı toplam ihracat gelirinin % 10-15’ine denk gelmektedir.

Altyapı

Suriye’nin ulaşım ve iletişim ağı son 10 yıl içinde hızlı bir gelişme kaydetmiştir. Suriye’nin Şam, Halep, Lazkiye, Dayr Al Zor, Homs, Hama ve Hasakeh gibi büyük şehirlerini birbirini bağlayan karayolları iyi durumdadır. İnşaat alanındaki projelerin büyük bölümü enerji ve turizm sektörlerini kapsamaktadır. Turizm sektöründe yabancı sermayeyi çekmek amacıyla birtakım teşvikler uygulanmaktadır.

Suriye’nin toplam karayolu uzunluğu 44 bin km’dir. Ulaştırma Bakanlığı, 1100 km’lik otoyolu 2010 yılına kadar 2300 km’ye kadar çıkarmayı planladıklarını açıklamıştır. Ulaştırma alanında Kuzey-Güney ve Doğu-Batı otoyolu ile Şam metrosu, demiryollarının rehabilitasyonu, Şam Uluslararası Havalimanı rehabilitasyonu, Lazkiye ve Tartus Limanları’nın rehabilitasyonu Hükümetin öncelikleri arasında yer almaktadır.

İmar ve İskan Bakanlığı dar gelirli için konut yapımından sorumlu olup, konut yerlerinin seçimi çalışmalarını yürütmektedir. Toplu konut projeleri yavaş yavaş özel sektöre devredilmektedir. Konut, sulama, kanalizasyon, toprak ıslahı ve baraj konularında çok sayıda proje bulunmaktadır. Su dağıtım şebekelerinin modernizasyonu ve mevcut şebekenin genişletilmesi Hükümet'in kalkınma programında yer almakta olup, 2006-2010 döneminde içme suyu projelerine 840 milyon Euro'luk yatırım öngörülmektedir.

Suriye'nin üç ana limanı Lazkiye, Tartus ve Banyas olup, ülkenin petrol ihracatı Banyas Limanı kanalıyla yapılmaktadır. Petrol dışı ticareti ise Lazkiye ve Tartus Limanları kanalıyla yapılmaktadır. Hükümet, Lazkiye Limanı'nın kapasitesini 20 yıl içinde üç katına çıkartarak 16 milyon tona çıkarmayı hedeflemektedir.

Ülkede Şam, Halep, Lazkiye olmak üzere üç şehirde havaalanı faaliyet göstermektedir.

Suriye'nin toplam 1998 km'lik demiryolu ağı yeteri kadar gelişmemiştir. Demiryolu ağının rehabilitasyonu gündemde olup, Suriye-Türkiye hattının fizibilite çalışmaları Fransız "Sistra" firması tarafından tamamlanmış bulunmaktadır.

Suriye'de 2001 yılından beri Spacetel ve Syriatel olmak üzere iki GSM operatörü faaliyet göstermektedir. Halihazırda sabit telefon hat sayısı 3.6 milyon, GSM abone sayısı ise 7 milyondur. 150 bin olan internet kullanıcı sayısının ise 2013'te, 4 milyon olması hedeflenmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek için Hükümet, önümüzdeki 10 yılda 8 milyar dolarlık yatırım planlamaktadır.

YATIRIM ORTAMI

2007 yılı başında yürürlüğe giren 8 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yabancı yatırımcıların birçok bürokratik engelle karşılaşmalarına neden olan 10 No'lu Yatırım Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. 8 numaralı kararname yatırımcılara yurtdışına kar transferi, yatırım süresince mal ve arazi edinilmesi, vergi indirimi gibi haklar sağlamaktadır.

2001-2005 yılları arasında ülkeye 1.2 milyar dolarlık yabancı yatırım girmiştir. Sadece 2006 yılında giren yabancı yatırım ise 600 milyon dolara ulaşmıştır ve 2007 yılındaki yabancı yatırımın ise 2001-2005 döneminde gerçekleşen yatırımın % 73'üne ulaşmıştır.

Suriye'nin Arap ülkelerine yönelik toplam doğrudan yabancı yatırım akışındaki payı yaklaşık %9,9 dolayındadır.

8 sayılı kararname ile yerli ve yabancı tüm şirketler aynı kurumlar vergisine tabi tutulmaktadır. 3 Milyon Suriye Poundu'ndan fazla karı olanlar % 28, 1 ile 3 milyon Suriye Poundu arasında karı olanlar %24, 500.000-1 milyon Suriye Poundu arasında

karı olanlar % 20, 200.000-500.000 Suriye Poundu arasında karı olanlar % 15 ve daha az karı olanlar ise %10 oranında kurumlar vergisi ödeyeceklerdir. Söz konusu kararnamede yer alan önemli hususlar aşağıda sunulmaktadır;

- Yatırımcıların projeleri için kanunlarda belirlenen yüzölçümünü geçse dahi kira veya satın alma yoluyla taşınmaz edinmeleri serbesttir.
- Yatırımcılar, projenin tasfiyesinde kanunda tahdid edilmiş olanın üstünde edindikleri mülkiyet hakkını Suriyelilere devretmelidir. Suriyeli olmayan yatırımcılar projeye ait arazi ve arazi üstü tesislerden feragat etmelidir. Feragat işleminin Suriyeli veya yabancı yatırımcıdan Suriyeli olmayan başka yatırımcılara yapılması Yönetim Kurulu'nun ön iznine bağlıdır. Bu bağlamda yapılacak işlemler en geç iki yıl içinde tamamlanmalıdır.
- Yatırımlar, kamu yararı gerektirmedikçe ve karşılıkları ödenmedikçe kamulaştırılmaz veya devletleştirilemez. Aksi halde yatırımcıya projenin raic bedeli üzerinden tazminatı döviz olarak ödenir. 1956/341 nolu tahsil kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla projeye ancak mahkeme kararı ile haciz konulabilir.
- Suriyeli olmayan yatırımcıya projenin yürürlükte olduğu sürece çalışma belgesi, kendisi ve ailesine de ikamet tezkeresi verilir.
- Yatırımcılara, projede çalıştırılacak Suriyeli olmayan işçiler adına yürürlükteki yasalar çerçevesinde çalışma belgesi ve ikamet tezkeresi verilir.
- Yatırımcılar faaliyet ve işlemlerinden doğan net geliri yurt dışına döviz olarak serbestçe transfer edebilirler.
- Yatırımcılar, yurtdışından transfer ettikleri sermayeden doğan net kar ve faizleri yılda bir kere yurtdışına transfer edebilirler.
- Yatırımcıların, mücbir sebeplerden ötürü yurtdışından transfer ettikleri sermayeyi kullanılmadıkları takdirde, sermayenin getirildiği tarihten 6 aylık bir sürenin geçmesini müteakip Yönetim Kurulu kararı çerçevesinde yurtdışına tekrar transfer edebileceklerdir. Yönetim Kurulu, özel durumlarda bu süreyi daha da kısaltabilir.
- Vergileri tahakkuk ettirilen Arap ve yabancı çalışanların maaşlarının %50'si, sözleşme bitimindeki tazminatının %100'ü yurt dışına transfer edilebilir.
- Transfer işlemleri yetkili bankalar aracılığı ile yapılır.

- Projeye ait varlıkların montaj işlemlerinde kullanılacak özel ekipmanların ülkeye giriş ve çıkışı Yönetim Kurulunun onayına bağlıdır.
- Suriye'de yatırım ve yatırım garantilerine ilişkin olarak diğer ülkeler ile Arap veya Uluslararası Örgütlerle imzalanmış olan ikili veya çok taraflı anlaşma hükümleri dikkate alınır.

- Yatırımcılar, projeyi Suriye’de diledikleri şirkette sigorta ettirebilirler.
- Yatırımcılar ile devlet kamu kurumları arasında çıkabilecek uyuşmazlıkların dostane yollarla çözümlenmesine çalışılır. Sorun üç ay içinde çözümlenemediği takdirde Tahkim, Suriye Mahkemeleri, 1980’de imzalanan Arap Sermayesinin Arap ülkelerinde İşletilmesine ilişkin Anlaşma gereğince kurulan Arap Yatırım Mahkemesi ve Suriye’nin Yatırımcının bağlı olduğu ülke veya Arap ve uluslararası örgütlerle imzaladığı yatırımların korunması anlaşmalarına başvurulabilirler. İlgili mahkeme tarafından görülen uyuşmazlıklara ivedilik tanınacaktır.

- Aşağıda sayılan sektörlerdeki projeler, yürürlükteki Gelir Vergisi Kanunu ve bu kanundaki değişikliklerde öngörülen muafiyet ve garantilerden yararlandırılacaktır. Bu sektörler: tarım ve toprak reformu projeleri, sanayi projeleri, taşımacılık projeleri, haberleşme ve yüksek teknoloji projeleri, çevre temizliği ile ilgili projeler, hizmet projeleri, elektrik-petrol ve yeraltı kaynakları projeleri ve Yönetim Kurulunun tavsiyesi üzerine Yüksek Kurulun uygun göreceği diğer projeler,

- Proje için ithal edilmesi gereken malzemelere, ithalat yasağı, döviz ve menşe ülke sınırlaması uygulanmayacaktır. Özellikle projede kullanılmak üzere (makine-ekipman, taşımaya mahsus hizmet araçları gibi) ithal edilecek varlıklar gümrük vergisinden muaf tutulacaktır. Söz konusu varlıklar, Yönetim Kurulu onayı olmadan devredilemez. Bununla ilgili hükümlere esas teşkil edecek sistemi Yönetim Kurulunun tavsiyesi çerçevesinde Yüksek Kurul yayımlanacaktır.

- Yatırım Bölgeleri ve her bölge için asgari varlık değeri Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenecektir.

- Yüksek Kurul; Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı çerçevesinde diğer projelere işbu kararnamenin dışında ilave kolaylık, vasıf veya garanti vermeye yetkilidir.

- Yüksek Kurul, ulusal ekonomi açısından özel önem taşıyan projeleri yürürlükteki Gelir Vergisi Kanunda yer alan muafiyetlerin dışında da indirimlerden yararlandırabilir.

- Onay almış her projenin sahibi aşağıda sayılanları yapmakla mükelleftir:
 - a. Varlıkların montaj çalışmalarının sona ermesine müteakip projenin üretime geçiş tarihinin yazılı olarak Kurula bildirilmesi,
 - b. Proje için uluslararası muhasebe sistemine uygun bilanço cetveli tutulması, yetkili muhasebeciler tarafından onaylı bilanço cetvelinin bir örneğinin Kurula sunulması,
 - c. Proje Varlıkları için detaylı bir envanter cetveli düzenlenmesi,

- d. Kurul tarafından istenilen her belgenin verilmesi ve belgelerin doğruluğunun araştırılması için Kurul yetkilisine gereken kolaylığın gösterilmesi.
- Bu Kararname öncesi yatırım yasaları çerçevesinde kurulmuş olan projeler, öngörülen süreleri çerçevesinde tüm muafiyet ve avantajlardan yararlanmaya devam eder.
 - Onaylanan projelerin tamamının veya bir kısmının devredilmesi durumunda, proje sahibine ait hak ve taahhütler devredilene geçer. Varlıkların satışından doğan kar da gelir vergisine tabidir.
 - Yatırımcıların projeleriyle ilgili bilgiler gizli olup açıklanamaz.
 - a. Onaylanan Projeler için, yürürlükte bulunan Şirketler Kanunu veya Karma Şirketler Kanunu hükümleri geçerlidir.
 - b. İşbu Kararnamede yeralan hükümlere aykırı metinler nerede geçerse geçsin yürürlükten kaldırılmıştır.
 - c. 1991/10 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Suriye'deki başlıca yabancı yatırımcılar enerji sektöründe faaliyet göstermektedir. Bunların başında Shell, Conoco, Total-Fina-Elf, Ina Nafta Plin, Dublin, Devon Energy, Gulsands and Startegic Energy gelmektedir. Mitsubishi, Samsung, Mobil, Dupont, Gray-Mackenzie firmaları da diğer yabancı yatırımcılar arasında yer almaktadır. Son dönemde özellikle Körfez Ülkelerinden gayrimenkul sektöründe yapılan yatırımlar dikkat çekmektedir.

Şirket Kuruluşu

Son yıllarda anonim şirketler daha da yaygınlaşmaktadır. 1980'li yıllardan bu yana hükümet ile özel sektör arasında anonim şirket olarak birçok ortak girişim kurulmuştur. 10 sayılı yatırım yasasına göre kurulan ortaklıklarda anonim şirketler daha yaygındır. İşletmenin kuruluşunun birinci ayı içinde işletmenin kaydı gerçekleştirilmeli ve Sanayi Bakanlığı'ndan bir işletme lisansı alınmalıdır. Firmaların 5 kurucusu olmalı ve minimum sermaye 50 000 Suriye Poundu olmalıdır. Başvurular İaşe ve İç Ticaret Bakanlığına yapılır. Söz konusu Bakanlığa şirket kuruluş sözleşmesi sunulmalıdır. İaşe ve İç Ticaret Bakanlığının ortaklığı onayını müteakiben şirket sözleşmesi Resmi Gazetede yayınlanır.

Yabancılar veya yabancı katılımcılarla kurulan firmaların Dış Ticaret ve Ekonomi Bakanlığından izin almaları gerekmektedir.

Suriye'deki limited şirket modeli yapısal olarak batıdaki limited şirketlere benzerler. Ana sözleşme firmanın ismi ve adresini, amacını, ortaklar ve yöneticilerle ilgili

bilgileri, onların hisse ve sorumluluklarını içermelidir. Resmi sicil için başvurular İç Ticaret ve İaşe Bakanlığına yapılır.

DIŞ TİCARET

	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*
İhracat (milyon \$)	7.220	8.602	10.245	11.747	12.562	8.264
İthalat (milyon \$)	6.957	8.742	9.359	12.268	14.467	10.748

Kaynak: EIU Economic Intelligence Unit *

Dünya Ticaret Örgütü'ne katılmak üzere hazırlıklar yapan Suriye'nin 2007 yılında gerçekleştirdiği toplam ihracatı bir önceki yıla göre %15 oranında artarak 12 milyar dolar civarına ulaşmıştır. 2007 yılındaki ithalatı ise 2006 yılına göre %31 oranında artarak 12 milyar dolar olmuştur. 2008 yılındaki ticaret hacmi 27 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmekte olup 2004-2007 yılları arasında ticaret hacmi %60

oranında artmıştır. Daha düşük seviyedeki petrol ve tarım ürünleri fiyatları sebebiyle, 2009 itibariyle ihracat gelirlerinin %26.1 oranına düşmesi beklenmektedir. Dış Ticaret açığının da 2009-10 döneminde 2.9 milyar dolar olması beklenmektedir.

İhracattaki artış petrol fiyatlarının artmasına, ithalattaki artış ise bu alandaki kısıtlamaların kaldırılmasına, gümrük vergilerinin düşürülmesine ve ithalatın özel bankalar tarafından finanse edilmesine izin verilmesine bağlıdır.

Suriye'nin hem ihracat hem de ithalat yapısı son yıllarda değişim göstermektedir. Suriye'nin ihracatının % 50'si AB ülkelerine gerçekleşmektedir. Bunun en önemli nedeni İtalya ve Fransa'nın Suriye'den büyük miktarlarda petrol ithal etmesidir. Suriye'nin klasik ithalat merkezi konumunda olan AB'nin bu konumuna son yıllarda Çin ve Güney Kore gibi ülkeler tarafından son verilmiştir. Türkiye de Suriye ile serbest ticaret anlaşması sonrasında Suriye'nin en fazla ithalat yaptığı ülkeler sıralamasına girmiştir.

Ticaretteki liberalleşmeye bağlı olarak ticaretin (24 milyar dolar) GSYİH (40,4 milyar dolar) içindeki payı giderek artmaktadır. Ayrıca, 2007 yılında petrol dışı ihracat 2004 yılına oranla 5 kat artarak petrol dışı ürünlerdeki ticaret açığının tarihindeki en düşük düzeye gelmesine neden olmuştur.

2005 yılı başında yürürlüğe giren GAFTA (Arap Ülkeleri Serbest Ticaret Bölgesi)'nin bir üyesi olan Suriye'nin ihracat yaptığı ilk beş ülke İtalya, Fransa, Suudi Arabistan, Irak ve Türkiye'dir. Suriye'nin ihracatında en önemli ürünleri, ham petrol, meyve-

sebze, tekstil ve pamuk oluşturmaktadır. Tekstil ve pamuk, Suriye ihracatında %18,6 pay ile % 40,9 paya sahip petrolden sonra ikinci sırayı almaktadır.

2007 istatistiklerine göre petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar (ham) toplam ihracattaki payı %32 olmak üzere en önemli ihracat maddesidir. Motor ve uçak benzini %3,2 oranında onu takip etmektedir. Fuel oil, zeytin yağı, canlı koyun ise toplam ticaret payından %2'lik yer alan diğer ihracat kalemleri arasındadır.

Suriye'nin en çok ithalat yaptığı ülke Rusya'dır. Rusya'yı Çin, İtalya, Ukrayna ve Suudi Arabistan takip etmektedir. Türkiye ise 9. sırada yer almaktadır İthalatında en önemli ürünleri, petrol ürünleri, makina ve ulaşım ekipmanları, gıda, canlı hayvan, metal ve metal ürünleri, kimyasallar ve fosfat oluşturmaktadır.

Serbest Bölgeler

Suriye'de toplam 7 adet serbest bölge bulunmaktadır. Bunlar Tartus Limanı, Lazkiye Limanı, Halep, Adra, Şam, Şam Uluslararası Hava Limanı ve Dera Serbest Bölgesidir. Dera Serbest Bölgesi dışında kalan diğer serbest bölgeler Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü tarafından idare edilmektedir. Kuveyt sınırında yer alan Dera Serbest Bölgesi Suriye-Kuveyt ortak girişimidir.

Serbest Bölgelere giren mallar için ithalat lisansı gerekmektedir. Bölgelere giren ve depolanan tüm mallar yerel vergilerden muafır.

Serbest bölgeler altyapı eksikliği ve kanuni engellemeler ve buna benzer sorunlardan dolayı büyük üretim merkezleri haline dönüşmemiştir.

TÜRKİYE-SURİYE EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİ

TÜRKİYE SURİYE İLİŞKİLERİNDE YASAL ZEMİN

Anlaşmanın Adı	İmza Tarihi	Yürürlüğe Giriş Tarihi
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi	06.01.2004	21.08.2004
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması	06.01.2004	03.01.2006
Serbest Ticaret Anlaşması	22.12.2004	01.01.2007

Kaynak: DTM

Hukuki altyapının en önemli unsuru olan Türkiye-Suriye Serbest Ticaret Anlaşması, T.C. Başbakanı Sn. Recep Tayyip Erdoğan'ın Suriye'ye 22-23 Aralık 2004 tarihlerinde gerçekleştirdiği ziyaret sırasında imzalanmış olup, 6 Kasım 2006 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Anlaşma 1 Ocak 2007 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Bu Anlaşma çerçevesinde, Türkiye'den Suriye'ye ihraç edilen sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergilerinin 12 yıllık bir süreç içinde aşamalı olarak sıfırlanması öngörülmüşken, miktar kısıtlamaları ve bazı mallara getirilen ithal yasakları ile gümrük dışı harç gibi tarife dışı engeller tamamen kaldırılmıştır. Suriye'den Türkiye'ye giren sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergi oranları Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği tarihte sıfırlanmıştır.

2004 yılı başında imzalanan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması 21.08.2005 tarihinde, Yatırımların Karşılıklı Korunması Anlaşması ise 03.01.2006 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Serbest Ticaret Anlaşması

Serbest Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte, 2005 yılı dış ticaret verilerine göre Suriye'ye toplam ihracatımızın %28,6'sını oluşturan ürünlere uygulanan gümrük vergileri Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği tarihte tamamen kaldırılmıştır. Bu oran 3. yılın sonunda %60'a ulaşacaktır. Suriye sanayi mallarının Türkiye'ye ithalatında uygulanan gümrük vergileri Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği tarihte sıfırlanmıştır.

Türkiye ile Suriye arasındaki tarım ürünleri ticaretine ilişkin olarak ise; sektörel hassasiyetler dikkate alınarak seçilmiş ürünlerde karşılıklı olarak gümrük vergisi muafiyeti/indirimleri yapılmıştır.

Bu çerçevede, Türk sanayi ürünlerinin Suriye'ye girişinde, ilk etapta %1, %1,5 ve %3,5 gümrük vergisine tabi mallar Anlaşma yürürlüğe girdikten hemen sonra sıfırlanmıştır. %5 ve %7 oranında gümrük vergisine tabi olan mallar Anlaşma'nın yürürlüğe girmesini takiben üç yıl içinde, %10, %11,75 ve %14,5 oranında gümrük vergisine tabi olan mallar Anlaşma'nın yürürlüğe girmesini takiben altı yıl içinde, %20 ve %23,5 oranında gümrük vergisine tabi olan mallar Anlaşma'nın yürürlüğe girmesini takiben dokuz yıl içinde, %29, %35 ve %47 gümrük vergisine tabi olan mallar oniki yıl içinde kademeli olarak sıfırlanacaktır.

Sınır Ticareti / Sınır Ticaret Merkezi

Suriye ile Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis ve Hatay illerimiz arasında sınır ticareti yapılmakta olup, Suriye'nin bugüne kadar sınır ticareti kapsamında ithalata izin vermemesi nedeniyle bu kapsamdaki ticaret tek taraflı olarak ülkemizin sağladığı tarife tavizleri ile yürütülmektedir.

Suriye ve Türkiye arasında Sınır Ticaret Merkezleri kurulmasına ilişkin bir Protokol imzalanmıştır. Söz konusu merkezler Türkiye’de Akkoyunlu ve Kilis Suriye’de ise Ain El Souddeh ve Bab El Salameh noktalarında kurulacaktır.

TÜRKİYE – SURIYE İKİLİ TİCARETİ (1000 \$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	266.772	506.247	773.019	-239.475
2003	410.755	413.349	824.104	-2.594
2004	394.783	357.656	752.439	37.127
2005	551.657	272.180	823.837	279.477
2006	609.417	187.250	796.667	422.167
2007	797.312	376.959	1.174.271	420.353
2008	1.113.026	639.213	1.752.239	473.813
2009	1.424.982	327.640	1.752.622	1.097.342

Kaynak: TUIK

2009 yılı itibariyle Türkiye’nin Suriye’ye ihracatı bir önceki yıla göre %28 oranında artarak 1 milyar 424 milyon dolar olarak gerçekleşirken; 2009 yılı itibariyle Suriye’den ithalatı yaklaşık % 48 oranında azalarak 327 milyon dolar olmuştur. 2009 yılı itibariyle iki ülke arasındaki ticaret hacmi 1 milyar 752 milyon doları bulmuştur. İki ülke yetkilileri, söz konusu ticaret hacmini 2012 yılına kadar 5 milyar dolara çıkarmayı hedeflemektedir.

Türkiye’nin Suriye’ye ihraç ettiği başlıca ürünler çimento, elektrik enerjisi, izole edilmiş tel, kablo, diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri, fiber optik kablolar, petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar, sentetik devamsız lifler, plastik tüpler, demir/çelikten inşaat ve aksamı, demir/çelik çubuklar, borular, hortumlar iken; Türkiye’nin Suriye’den ithal ettiği başlıca ürünler petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar, ham petrol, tabii kalsiyum, tabii alüminyum kalsiyum fosfat, fosfatlı tebeşir, pamuk ipliği, buğday ve mahluttur.

Enerji

Ham Petrol Alımı

Yıllar	Miktar (1000 ton)	Değer (milyon \$)
1999	1.616	209
2000	1.369	275
2001	1.036	180
2002	1.050	187
2003	700	148
2004	400.6	106
2005	325.1	128
2006	-	-
2007	200	117

Kaynak: Tüpraş

İki ülke arasında gerçekleşen heyetler arası görüşmelerde, iki ülkenin petrol ve doğalgaz alanında süratle işbirliğine başlamalarına ve bu yönde teknik çalışma grupları oluşturulmasına karar verilmiştir. Türkiye-Suriye enerji işbirliğinin en önemli ayağını ikili planda Suriye'nin petrol ve doğal gaz sahalarında keşif üretim ve işletme faaliyetleri, çok taraflı planda ise Ortadoğu enerji kaynaklarının Avrupa'ya taşınması çerçevesinde Arap Doğal Gaz Boru Hattı Projesi oluşturmaktadır. Söz konusu doğal gaz boru hattı projesi ile Mısır doğalgazının Mısır'ın El Ariş Limanı'ndan Ürdün, Lübnan, Suriye ve Türkiye yoluyla Avrupa'ya taşınması planlanmaktadır. Projenin Suriye, Ürdün ve Lübnan arasındaki ilk aşaması ve Şam-Halep arasındaki kısmının inşası tamamlanmıştır. İkinci aşama olan Halep-Türkiye arasındaki 62 kilometrelik kesim de ihaleye çıkarılmıştır. Suriye Doğal Gaz Şirketi, Rus "Stroy Trans Gaz" şirketi ile doğal gaz boru hattının Halep-Türkiye sınırları arasındaki bölümünün yapımına ilişkin anahtar teslimi bir sözleşme imzalanmıştır. Anlaşma ile 62 km. uzunluğundaki Halep-Kilis hattının yapımına devam edilmektedir. Bu hat sayesinde Mısır'ın yanı sıra Suriye'den de yılda 1,5 milyar metreküp doğal gaz alınabilecektir. Öte yandan, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO)-Suriye Petrol Şirketi arasındaki mevcut işbirliğinin petrol arama konusunda derinleştirilmesi planlanmaktadır.

Türkiye ve Suriye ile birlikte Mısır, Irak, Ürdün, Lübnan ve Libya'nın dahil olduğu Elektrik Enterkonneksiyonu Projesi mevcuttur. Elektrik alanında iki ülke arasında uzun yıllardır işbirliği mevcut olup geçtiğimiz yıl Suriye, Türkiye'den 1,5 milyar kilovat saat elektrik satın almıştır. 4 Ocak 2008'den itibaren de iki ülke arasında Türkiye'nin Suriye'ye elektrik vermesini düzenleyen anlaşma yenilenmiştir.

Ulaştırma

Ortadoğu ve Yakındoğu'ya yapılacak demiryolu taşımaları, Türkiye, İran, Suriye, Ürdün ve Lübnan'ın üyesi olduğu Ortadoğu Demiryolları Konferansı Ortak Anlaşması çerçevesinde yapılmaktadır. 1997 yılı ikinci yarısından itibaren Irak ile Suriye arasındaki Al-Waled sınır kapısının yük ve yolcu taşımacılığına açılması sonrasında TCDD Nusaybin-Kamışlı hattında taşımacılığa başlamıştır. Ülkemiz sınırları içinde kalan İslahiye-Meydanekbez demiryolu hattı ile Suriye'ye ve bu ülke üzerinden Ürdün'e taşıma yapılabilmektedir.

Dış Ticaretten Sorumlu Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen'in ticaret heyet ile birlikte 16-18 Şubat 2009 tarihlerinde gerçekleştirdiği Suriye ziyareti sonrası, Suriye Ulaştırma ve Maliye Bakanları tarafından, karşılıklılık ilkesini uygulamak kaydıyla, Suriye Arap Cumhuriyeti'ne giriş ve çıkış yapan, yüklü veya boş olan ve nihai varış yeri Suriye olan Türk araçlarından alınan resimlerin kaldırıldığına dair Kararın imzalandığı açıklanmıştır.

Turizm

Türkiye ile Suriye arasında 17 Mayıs 1982 tarihinde imzalanan bir Turizm İşbirliği Anlaşması bulunmaktadır. Ülkemize gelen Suriye vatandaşlarının önemli bir bölümü ticari amaçlarla ülkemizi ziyaret etmektedir. Ancak, gelişen ilişkilerle birlikte karşılıklı turist sayısı artmaya başlamıştır.

Mayıs 2007'de T.C. Turizm ve Kültür Bakanı, Suriye Turizm Bakanı'nın davetlisi olarak TURSAB koordinasyonunda Türk Seyahat Acentaları ile birlikte Lazkiye'ye bir ziyaret düzenlemiştir. Söz konusu ziyaret sırasında Türk ve Suriyeli acentalar biraraya gelerek işbirliği potansiyeli görüşme imkanı bulmuşlardır.

Söz konusu görüşmeyi takiben 2008 yılında bir önceki yıla göre Türkiye'ye gelen Suriyeli turist oranında %22'lik bir artış olmuştur.

Türkiye'de ve yurtdışında faaliyet gösteren Dedeman Hotels & Resorts International, son olarak Suriye'de 3 yeni otelin işletme hakkını üstlenmiştir.

Şam, Halep ve Palmira'da yer alan 3 otel ile Dedeman grubunun otel portföyü toplam 4 bin 800 oda ve 9 bin yatak sayısına ulaşarak 22 otele çıkmıştır.

Suriye'de hizmet verecek 3 Dedeman Oteli, Suriye'nin başkenti Şam'da yer alan Dedeman Damascus Oteli'nde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Suriye Arap Cumhuriyeti Turizm Bakanı Saadalla Agha Al Kalaa ve Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Ertuğrul Günay'ın katımlarıyla gerçekleşen bir tören ile açılmıştır.

Suriye`deki yeni otellerle Dedeman, Ortadoğu`da büyük bir adım atarak, Türkiye ve Suriye arasında gerçekleşen turizm sektöründe bir Türk şirketi ile yapılmış en büyük işbirliğine imza atmıştır.

Suriye`den Ülkemize Gelen Turist Sayısı

Yıllar	Turist Sayısı
1999	102.444
2000	122.376
2001	109.697
2002	126.310
2003	154.249
2004	193.961
2005	288.202
2006	277.779
2007	332.847
2008	406.935
2009 (ilk 10 ay)	390,666

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜİK, TÜRSAB

Yatırımlar

Ticaret ve Sanayi Bakanlığı ile Suriye Sanayi Bakanlığı arasında Ekim 2004'te imzalanan İşbirliği Protokolü'ne göre Türk ve Suriyeli üyelerden oluşan bir izleme komitesi kurulmuştur. Söz konusu izleme komitesinin görevleri arasında Suriye'de yatırım projesi olan Türk firmalarının zorluk çektikleri noktalarda başvuruların kabul edilmesi ve sorunların komite tarafından izlenmesi ve gerekli durumlarda toplanması yer almaktadır.

Suriye'de tekstil, metal, gıda, çimento ve açık deniz balıkçılığı alanlarında faaliyet gösteren Türk firmalarının toplam yatırım miktarı yaklaşık 223 milyon ABD Doları'dır.

Müteahhitlik

2008 yılında Suriye'de Türk firmaları, toplam proje bedeli 14, 4 milyon dolar olan 4 proje üstlenmişlerdir. 2009 yılının ilk yedi ayında ise Türk firmalarının Suriye'de üstlendiği proje tutarı yaklaşık 6 milyon dolardır.

Türk firmalarınca Suriye'de gerçekleştirilen 130 milyon dolarlık taahhüt işinin, Türkiye'nin bu sektörde dünyadaki yerine nazaran oldukça mütevazî ölçekte kaldığı görülmekte ve Suriye'de alınan iş tutarının da yukarılara çekilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Şubat 2009 tarihinde gerçekleştirilen Ticaret Heyeti ve Cumhurbaşkanımızın Mayıs ayındaki ziyaretleri sırasında, Suriye'nin kuzey-güney, doğu-batı eksenindeki 800 km'lik ve 1.3 milyar Avroluk ön değerlendirme aşamasındaki

otoyol projesinden Türk firmalarının pay alması konusunda ortak niyet beyanında bulunmuş olup, konunun bu toplantı sırasında da gündeme getirilmesinde fayda görülmektedir.

Suriye Toplu Konut Kurumu'nun önümüzdeki 5 yıl için hazırladığı Kalkınma Planı kapsamında 300.000 konut inşa etmesi öngörülmektedir. Söz konusu konutların proje ve inşa sürecinde, TOKİ ile Suriyeli muhatap kuruluşlar arasında işbirliği görüşmeleri devam etmektedir.

Suriye Başbakan Yardımcısı Sn. Abdullah Dardari, 2 Temmuz 2009 tarihinde ülkemize gerçekleştirmiş olduğu ziyaret esnasında, Suriye'de önümüzdeki dönemde 50 milyar dolarlık altyapı yatırımları yapılacağını bildirmiş ve Türk firmalarının da bundan pay alması gerektiğini vurgulamıştır. Bu çerçevede, bahse konu yatırımlar kapsamında açılacak ihalelerin Türk firmalarına duyurulması ve firmalarımıza öncelik tanınması hususlarının gündeme getirilmesinde yarar görülmektedir.

Suriye Toplu Konut İdaresi Genel Müdürü Eyas Aldari başkanlığında dört kişilik Suriye heyeti 14-18 Haziran 2009 tarihleri arasında ülkemizi ziyaret etmiştir.

Söz konusu ziyaret kapsamında, yurt dışı müteahhitlik firmalarımızın temsilcilerinin iştirakiyle Müsteşarlığımızda bir toplantı düzenlenmiş olup, söz konusu toplantıda önümüzdeki dönemde Suriye'de gerçekleştirilecek projelere ve bu projelerle ilgili mevzuat ile prosedüre ilişkin bilgiler paylaşılmıştır.

Heyet ayrıca, TOKİ yetkilileri ile de temaslarda bulunmuştur.

Suriye-Türkiye Ekonomik İlişkilerinde Yaşanan Sorunlar

Cözümlenen Sorunlar

1) Ulaştırma

13 Ekim 2009 tarihinde Türkiye ve Suriye'den 10'ar bakanın katılımıyla gerçekleşen Halep ve Gaziantep Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi toplantılarının sonuçlarına göre; Tren bağlantıları islah edilecektir. Suriye'den İslahiye ve Nusaybin'e olan tren yolundan başka üçüncü tren yolu bağlantısı kurulacaktır. Bu hat Gaziantep-Halep arasında inşa edilecektir.

Hava kargo taşımacılığında işbirliğine gidilecektir. Ortaklaşa vagon ve lokomotif üretilcektir.

2) Serbest Ticaret Anlaşması

Nisan 2008 tarihindeki bir gelişmeyle Türk tarafının tarım ürünlerinin STA kapsamına dahil edilmesine ilişkin talebi Suriye tarafından uygun görülmüştür. Ancak pamuk, tütün ve buğday gibi stratejik ürünler söz konusu kararın kapsamı dışında tutulmuştur.

13 Ekim 2009 tarihinde Türkiye ve Suriye'den 10'ar bakanın katılımıyla gerçekleşen Halep ve Gaziantep Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi toplantılarının sonuçlarına göre; 2 milyar dolarlık dış ticaret hacminin 3 senede 5 milyar dolara çıkarılması hedeflenmektedir. Gümrükler tek pencere sistemine geçilecek yani; Sınırdaki Türkiye ve Suriye kontrolleri tek bir yerde birleştirilecektir. Aradaki insansız bölge kaldırılacaktır. Mevcut 7 kapıdan halen 5'i çalışmaktadır. Diğer iki kapı da aktif hale getirilip yeni kapılar açılacaktır.

3) Konsolosluk Tasdiki

01.01.2007 tarihi itibari ile Türkiye'den Suriye'ye ihraç edilen Türk menşeli mallara ait menşe şahadetnamesi ve faturaların büyükelçilik veya konsolosluklarca tasdiki uygulaması kaldırılmıştır.

4) Oda Tasdiki

Suriye Ticaret Bankası'nın talep ettiği faturaların Odalarca onaylanması uygulamasından vazgeçilmiştir.

5) Vize

Türk ve Suriye vatandaşlarının birbirlerinin ülkelerine yapacakları seyahatlerde önceden vize alınması mecburiyeti 18 Eylül 2009 tarihi itibari ile sona ermiş ve vizesiz geçişler başlamıştır.

Bu çerçevede, diplomatik, hizmet ve hususi ile umuma mahsus pasaport hamili Türk ve Suriye vatandaşları 180 gün içinde 90 günü aşmayan seyahatleri için karşılıklı olarak vizeden muaf kılınmışlardır.

13 Ekim 2009 tarihinde Türkiye ve Suriye'den 10'ar bakanın katılımıyla gerçekleşen Halep ve Gaziantep Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi toplantılarının ardından Suriye ve Türkiye Dışişleri Bakanları, iki ülke arasındaki sınırı sembolik olarak kaldırmıştır. Öncüpınar sınır kapısında, sıfır noktasında birlikte yürüyerek geçen iki bakan, konulmuş sembolik bir barikatı kaldırarak vizesiz hayatın önünü açmıştır. Sınırın Türkiye tarafında düzenlenen büyük törenle, vizeyi kaldıran anlaşma resmen imzalanmıştır.

6) Sulama

13 Ekim 2009 tarihinde Türkiye ve Suriye'den 10'ar bakanın katılımıyla gerçekleşen Halep ve Gaziantep Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi toplantılarının sonuçlarına göre; Suriye'ye sıkıntılı anlarında Fırat ve Dicle'den su akıtılmasına devam edilecektir. Asi, Nehri üzerine yeni bir baraj kurulacaktır. Asi Nehri Suriye'den çıkıp Türkiye'ye geldiği için bu nehirdeki su fazlalığı Türkiye'de su taşkınlarına neden olmaktadır. Bu yüzden Türkiye Asi-Suriye tarafına kendi imkanları ile bir baraj kuracaktır. Böylece Türkiye'ye gelen taşkınlar engellenecek, barajın adı da 'Dostluk Barajı' olacaktır.

Devam Eden Sorunlar

1) Bankacılık İşlemleri

- Türkiye’de, Suriye ile bankacılık işlemlerini yürüten çok sınırlı sayıda banka bulunmaktadır. Türk Bankalarının da Suriye bankaları lehine kredi limitlerinin yeterli olmaması nedeniyle ihracatçı firmaların akreditif ve teyit işlemlerinde sıkıntılar yaşanmaktadır. Türk Bankalarını Suriye Banka riskini taşıma niyetlerinin olmayışına bağlıdır, bu işlemler düzenlenmelidir.
- İşlemlerin hızlanması ve kolaylaşması noktasında Suriye’de bir Türk Bankası’nın şube açması son derece gerekli görülmektedir.

2) Kamu İhaleleri

Suriye’de kamu ihalelerinin sonuçlanmaları çok uzun zaman almaktadır. Kaybedilen süre zarfında fiyatlar ihalede teklif edilen fiyatların üzerine çıkmaktadır. Zaman zaman ihale sonuçlandıktan sonra iptal olabilmektedir. Firmalarımız bu durumdan mağdur olmaktadır. Ayrıca, ihale şartnamesinde ihaleden sonra fiyat indirilmesinin olmayacağı belirtilmesine ve son fiyat verilmesi istenmesine rağmen ihaleden sonra tüm katılımcılardan yeniden indirim istenmesi en düşük fiyat teklifi veren firma açısından haksız rekabet yaratmaktadır.

3) İhracat Denetimi, Gümrükler

- Suriye’ye yapılan ihracatlarda, Türk ihracatçıların kontrat gereği tüm taahhüt ve sorumluluklarını yerine getirmesine rağmen verilen kat’i teminat mektupları gerekçesiz olarak iade edilmemekte ve genelde büyük rakamlara tekabül eden bu teminatların geri alınamaması ve kapanmayan teminat mektubu nedeniyle kredi hatları dolu kalmakta ve yeni teminat mektuplarına yer açılmamakta, ayrıca geri verilmeyen teminat mektubu nedeniyle firmalar bankalara komisyon ödemeye devam etmektedir.
- Türkiye’den Suriye’ye ihraç edilecek bir ürün (gıda ve çimento) Türkiye’de teste tabi tutulduktan sonra zaman zaman Suriye’de de teste tabi tutulmaktadır. Bunun da Türk firmasının ürün maliyetini artırıcı bir unsur olması itibarıyla ortak olarak belirlenecek bir denetim firmasının yetkili kılınması ihracatçı firma açısından maliyetleri düşürecektir.
- Suriye Gümrük Müdürlüğü tarafından yayınlanan 11 Temmuz 2007 tarihli Genelge (konvoy uygulaması) taşımacı için yaklaşık 1 günlük zaman kaybına neden olmaktadır.

4) Serbest Ticaret Anlaşması

Suriye tarafından ithalat ve ihracat beyannamelerinden bölgeden bölgeye değişen oranlarda yerel yönetim vergisi alınmaktadır. Bu iki ülke arasındaki STA’ya aykırıdır. Yine Suriye Gümrük kapılarında uygulanan referans fiyat uygulaması STA’ya aykırıdır.

5) Müteahhitlik

Müteahhitlik mevzuatı çok kapalı ve sektörün dış rekabete açılmamış olması nedeniyle Türk taahhüt firmaları Suriye pazarından yeterince pay alamamaktadır.

6) Ulaştırma

Suriye gümrükleri, Türkiye'den giriş yapan kamyonları konvoy uygulamasına tabi tutmaktadır. Günde yalnızca 1 defa yapılan konvoylar gümrüklerde yığılmalara neden olmaktadır. Konvoy uygulamasının günde 2 defa yapılması sorunu hafifletecektir.

7) Gümrükler

Vizelerin kaldırılmasıyla birlikte, Türk Suriye gümrüklerinde uzun kuyruklar oluşmaktadır. Bu durumu önlemek adına gümrükler arası işbirliği ve koordinasyonun sağlanması önem taşımaktadır.

TÜRK-SURİYE İş KONSEYİ

- **Kuruluş Yılı:** 2001
- **Türk-Suriye İş Konseyi Başkanı:** Ruhsar Pekcan
- **Suriye-Türk İş Konseyi Başkanı:** Abdulkader Sabra
- **İş Konseyi Karşı Kanat Kuruluşu:** şam Ticaret Odası / Suriye Ticaret Odaları Federasyonu

1988 yılında Türkiye'nin yabancı lkeler ve uluslararası topluluklarla olan ekonomik, ticari, sınai ve mali ilişkilerini izlemek, bu ilişkilerin kurulmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmak amacıyla kurulan Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK), bu amaca ulaşmak için sınai işbirliği başta olmak üzere dış ticaret ağının genişletilmesi ve hizmet sektörlerinin yurtdışına açılması gibi iş dünyasına yeni pazar olanakları sağlayacak hedeflere yönelmektedir.

DEİK iki taraflı İş Konseyleri aracılığı ile faaliyet göstermekte olup, bünyesinde yer alan İş Konseyleri yabancı muhatap kuruluşlarla imzalanan işbirliği anlaşmaları ile kurulmakta ve muhatap İş Konseyi firmalara ticaret ve sanayi sektörlerinde işbirliği olanakları konusunda etkin takip ve bilgi akışı imkanı sağlamaktadır. DEİK çatısı altında Amerika, Avrupa, Afrika, Asya Pasifik, Ortadoğu ve Körfez Bölgelerinde olmak üzere 84 İş Konseyi barındırmaktadır ve Türk-Suriye İş Konseyi DEİK/Türk-Ortadoğu İş Konseyleri bünyesinde çalışmalarına devam etmektedir.

2000 yılından itibaren Türkiye ve Suriye arasında yakınlaşan siyasi ilişkilere bağlı olarak ticari ve ekonomik ilişkilerimizin de geliştirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Birbirini çok az tanıyan iki ülke işadamlarının bir araya getirilmesi ve ticaret hacmimizin arttırılması beklentisi İş Konseyi'nin kurulması için en büyük neden olmuştur.

TÜRKİYE'NİN SURİYE'DEKİ TEMSİLCİLİKLERİ

T.C. Şam Büyükelçiliği

Chare Ziad Ben Abi Soufian 56-58 P.O.Box 3738 Damascus / Syria

Tel : + 963 11 335 01 930 – 335 01 940

Faks : + 963 11 333 92 43

T.C. Şam BE. Ticaret Müşavirliği

Chare Ziad Ben Abi Soufian 56-58 P.O.Box 3995 Damascus / Syria

Tel : + 963 11 333 31 42

Faks : +963 11 334 27 50

T.C. Halep Başkonsolosluğu

Rue Du Caire 234 Muhafazat P.O.Box 293 Aleppo / Syria

Tel : +963 21 264 99 670 – 264 99 680

Faks : + 963 21 266 10 50

TOBB Plaza Talatpaşa cad. No:3 Kat:5 34394 Gültepe Levent İstanbul

Telefon: 0 212 339 50 00 (pbx)

Faks: 0 212 270 30 92

E-posta: info@deik.org.tr

Web: www.deik.org.tr

Yönetim Kurulu Başkanı:

İçer Kurulu Başkanı:

Genel Sekreter:

M. Rifat Hisarcıkıoğlu

Rona Yırcalı

Ufuk Yılmaz